

Бүгү чурттарның пролетарийлары, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Соединиң болгаш Министрлер Чевүлелиниң органы

№ 220 (11418)

1980 чылдың сентябрь 20, суббота

1925 чылда
үздүс болгаш

Өртү 2 ден.

ПАРТИЙЖИ КОНТРОЛЬ

Үлөтүр бүүдүрүлгелерниң, транспортун, тудуунуң база көдөз ажыл-агыйның болгаш улус ажыл-агыйның өскө-дөз ажыл-агыйның коллективтеринде партия эге организация-лары администрацияның ажыл-чорудулгазын контролдаар эргелиг дээрин СЭКП Уставында айтып турар. Ындыг пар-тийжи контролдау дугайында СЭКП ТК-ның Чингине се-кретары эш Л. И. Брежнев мынча дээн: «Бодавме, кон-троль боттандырыда ук бүүдүрүлгениң азы албан чериниң энзагай байдалын барымдаалаар ужурулг. Министрствонуң партия организациязы болза ол министрствонуң эргелинде бүүдүрүлгелерге база албан черлеринге шуут-ла дорт салдар чедирип шыдаас болгай. Ынчангаш министрствонуң боду-мун аппаратында ажилдакчы байдалын, партияжи база нуру-ну сагылга-чурумун оң ажилдакчыларынның сагып тударын контролдаары ында партия организациязының дорт хүлээл-гези болур».

СЭКП-ниң сөөлгү съездилериниң шийтирлерин база СЭКП Уставында негелделерин, эш Л. И. Брежневтиң айтышкын-нарын удурулга болдурга, бистин республиканың чер-чер-леринде партия организациялары администрацияның ажыл-чорудулгазын партияжи контролду боттандыра талазы-биле чамдык ажилдарын чорудуп турар. Амгы үеде рес-публиканың чер-черлеринде партия организацияларында ад-министрацияның ажыл-чорудулгазын контролдаар 224 ком-миссия ажилдап турар. Оларда янзы-бүрү мергежилдиг, идеп-гейлиг коммунист ажилчылар, бригадирлер, цехтер началь-никтери, хой-ниити организацияларының төлөөкчилери, специалистер бар.

Партия организацияларының комиссияларының хой ну-нузуу СЭКП Уставында негелделерге дүүштүр, бот-идеикей-биле ажилдап турар. «Тыва нокаль» комбинатта, «Күш-ажылдың хостуу», «Алдан-Маадыр», «Россия», «Болшевик» совхозтарда партия организацияларының ындагы комиссиялары калбак активке даянып, ажилын улам идепкейжиткен. Бо черлерге оларын бүүдүрүлгениң аңгы-аңгы угланышкынна-рын аайы-биле тургускадан болгаш план дугаар ажил-дарың чедип ап турар.

Чингээ, «Күш-ажылдың хостуу» совхозтун парткому еске комиссиялар-биле кады ниитиниң малын четчир чөм-биле хандыларын хайгаараар комиссияны тургускан. Коммунист М. Ч. Натпиг-өөл баштаан комиссияның кеңигүүнери чай-гаар үнер болгаш тарымал ситен шөлдериниң үнүш-дүмүт-күрүнүн, малга четчир санын чөм бөлөткээриниң, ол ажилды чорудуп турар шынарынның база бөлөткээни чөмни хумагалар, чөп ажылгаарының айтырыгларын чыл дүргүзүн-да донтаамал кичээнгейге ап келген. Четпестерин база ха-жыдышкыннарын болдурбас дээш баш удуу сагындары-ларны кылырынга, ажилды экижидеринге комиссия дирек-цияга, парткомга чогуур дузаны көргүзүп келген болгаш бо-дунуң чоруткан ажилдарының дугайын хуралдарга ай-өйде информатсап дыңнадып турар.

Оң-биле чергелештир ажил-агый аңгы-аңгы угланыш-кыннарды улуу бүүдүрүлгелерде, совхозтарда болгаш органи-зацияларда администрация ажылы контролдаар чүгө чан-гыс комиссияны тургузуп каар азы олар бар-даа болза, то-даргай ажил кылбас таварылгалар бар. Ылаңгыя «Дөң-Те-резин», «Бурунгаар», «Барлык», «Найрал» совхозтарда ба-за пассажирлер АТБ-инде партия организацияларының ындагы комиссияларын чүгө саазын кырынга тургузуп каан боордан еске, кандыг-даа ажил чорутпаан.

Кызыл районнуң партия организацияларында администра-ция ажилын контролдаар комиссияларының хой нурууу ажилдап турар. Байдалдың ындагынын биле тура-ла рай-комунуң болгаш оң организастыг килдизиниң талазында чер-черде ындагы комиссияларын ажилын идепкейжидер талазы-биле чүгө чогуур хемчир албайн турарлыг? Ол ышкаш Кызылдың № 48 тудуг эргелинде, столоваялар болгаш ресторандар трезинде партия эге организацияларының чоин-та чаа эртиндээш отчөт-сонгудалыг хуралдарына ол чугула ажил-херектиң дугайында чангыс сөс-дөз чугалавааны эл-дептер.

Администрация ажилында партияжи контролдауң кол со-рулгазы болза четпестерин болгаш чазыгларын чогуур өйүн-де баш удуу сагындары, чайлавырынга болгаш ажил-херек-ти экижидеринге дээштин салдарын чедирип, дузалары бо-лур. Кол-кол угланышкыннарын аайы-биле донтаамал-даа азы тур-даа комиссиялары кандыг составтыг кылдыр тургузарын дээрзиниң дугайында айтырыгларын коммунист боттарының хуралдарына шийтирлээр апар. Ынчангаш ам эртип турар отчөт-сонгудаларлыг хуралдарга бо айтырыгже база кичээнгей салыр херек.

Шийтирлер болгаш планнар күүселдизиниң, чаа техни-каны болгаш технологияны ажилдап негелдериниң, бүү-дүрүлгениң кол фондурларын чөп ажылгаарының, күш-ажылдың бүүдүрүлгелерин бөдидериниң, наманла чурумун күштелдире-риниң, партияжи база нуруне сагылга-чурумун шыңгыы сагырының айтырыглары ол комиссияларның кичээнгей-ниң төвүнге турар апар. Олар чер-черде байдалды ханды-сайгарып иээр, хыналдаар чорудар, сүмелер бээр, тус-тус ажилдакчы-биле бөсөдөр кылыр, оларның дыңнадыгларын алыр дээш ажилдакчы өскө-дөз аны-бүрү хевирлерин ажил-лаар ужурулг. Четпестерини шыпкыны чайлавырын админи-страциядан негээр, даандырган ажил-херек дээш ажил-агыйның надарларын харыскалганы бөдидерин чедип алы-ры, херек апарган таварылгада ажил чылзыр база чалгаа, шүшпөң ажилдакчыларга болгаш бүүдүрүлгениң болгаш кол-лективтиң ажилдары-биле холбашкан айтырыгларын ол комиссиялар үстүңү партия, совет база ажил-агый орган-нарынга чедир тургузары эргемч чугула.

СЭКП-ниң XXVI съездинде уткуштур партия комитеттери партияжи организастыг болгаш политинг ажилдарының бүүү талапарын күштелдирбишкан, администрацияның ажил-чорудулгазын контролдаар талазы-биле партия организациялар-ның ажилының аргаларын болгаш хевирлерин улам сайзы-рангайылып, ону үениң негелдизинге дүүштүр тургузары чугула.

КОСМОСТА КАТТЫШКАН ЭКИПАЖ

СЭТА-ның дыңнады

1980 чылдың сентябрь 18-те Москваның-биле 22 шак 11 минута турда Совет Эвилелин космостун «Союз-38» дээр кораблин салып үндүргөн.

Кораблдың командири Совет Эвилелинниң Маа-дыры, ССРЭ-нин ужудушкун-космонавты Юрий Романенко болгаш космонавт-инженер Куба Республиканың хамааткызы Арнальдо Тамайо Мендес составтыг каттышкан экипаж космос ко-раблдин башкарып чоруур.

Орбитаның «Салют-6»-«Союз-37» комплекзи-биле туудуштурулга болгаш 1980 чылдың апрель 9-тан бээр Чер чогуунун орбитасында ажилдап чо-руп турар космонавтылар Попов, Рюмин оларны-биле кады эртем шинчилелдерин болгаш шенелде-лерин күүседири «Союз-38» кораблдин ужудуш-кунуң программасында көрдүнгөн.

«Союз-38» кораблди «Интеркосмос» програм-масынга дүүштүр салып үндүргөн. 1978 чылдан бээр өдүргүзүнд совет космонавтылар-биле кат-

тышкан экипажтар составыга социалистиг алды чурттуң төлөөкчилери космос делгеминге шинчи-ледерин чоруткан.

Совет болгаш куба космонавтылар составтыг каттышкан чедиги экипажтын ужудушкуну Совет Эвилелинниң болгаш Кубаның удуштарынын найы-ралынын, акы-думна ийи чурттуң сырый демниг хөдөлүшкүннеринин чаа херечизи-дир.

«Интеркосмос» программаның дугаар космоска шинчилелдерге бөмбүрзектин барынын талазынын социалистиг чурту — Куба Республиканың төлө-лекчизинин бир-ле дугаарында кирип турары бо.

Космонавтылар Романенко биле Тамайо Мендес оларның кадыкшыл байдалы эки, «Союз-38» ко-раблдин борт системалары болуу-чугуру-биле ажилдап чоруур. Планнаттыгнган программаны экипаж күүседип кирипкен.

Подполковник А. Т. МЕНДЕС

Полковник Юрий
Викторович РОМАНЕНКО

Совет Эвилелинниң Маадыры, ССРЭ-нин ужудушкун-космонавты Юрий Викторович Романенко Оренбург областың Бүзүлүк районунуң Колтуба-новский суурга 1944 чылдың август 1-де төрүттүнгөн.

Ужудушкунуң Черинго-та дээш ужуу чүлү шерит уи-лишениң ол 1966 чылда доос-кан. Оң соонда шерит ужуу чүлү күштеринге ужудуш-кунуң инструктор болуп артти-ген.

Ю. В. Романенко — 1965 чылдан бээр Совет Эвилели-

нин Коммунист партиязы-ның кеңигүүнү.

Космонавтынын отрядыга Юрий Викторович 1970 чылда кирген.

Космоска 96 хонук үргүзү-лээш бодунун баштайгы ужу-душкунун Ю. В. Романенко «Союз-26» кораблдин болгаш «Салют-6» орбита станциязы-ның командирин бооп, 1977—1978 чылдарда кылган.

Юрий Викторович амгы үеде Ю. А. Гагарин аттыг шерит-инструктор академиянда бот-во-реде-биле өөренип турар.

«Союз—38» кораблдың
командириниң
ужудушкун мурнуу
рында медеглели

Эргим эштер болгаш өңүк-тер!

Акы-думна ийи чурттар-лай — Совет Социалистиг Республикаларың Эвилелинниң болгаш Куба Республиканың хамааткызы «Союз-38» ко-раблыге космоска ужудушкуну-нүг бөгүн кылп жөлөр деп турар.

Каттышкан чедиги экипаж-тын командирин, болуу бедик аалдарын менээ көргүскөн-дир, ыңчарга совет космос ко-раблыдырине болгаш орбита станцияларыга «Интеркосмос» программаның дугаар соци-алистиг дем каттыжылды чурттарының космонавтары-нын кады күүседиң турары шинчилелдерин болгаш шенел-делерин уламчылары бо эки-пажын соругазы болуп ту-

рар. Бо кады ужудушкуну болза бистин ийи чурттарының аралында чаагай үрө-түңсө-дир кады ажилдакчыларын база Совет Эвилелинниң болгаш Куба Республиканың улуустарының аралында шыпкы найыраалдык илгерилээжикчи болуп турар.

«Союз-38» кораблдың эки-пажынын өмүзүннүң илет-дээрим болза: космоска ужу-душкунга белен бис, өңдү-лүг болгаш харыскалганы бо даалганы күүселдизиниң бүүү билишени болгаш дүржүлгө-висты салыр бис.

«Союз-38» кораблдың ко-мандири ССРЭ-нин ужудуш-кунуң космонавты Юрий РО-МАНЕНКО.

Подполковник Ю. В. Романенко

Подполковник Арнальдо
Тамайо Мендес

Куба Республиканың хама-аткызы Арнальдо Тамайо Мендес 1967 чылдан бээр Кубаның Коммунист партиязының ке-ңигүүнү.

Космонавтынын белеткээр Ю. А. Гагарин аттыг төлкө «Интеркосмос» программаның дугаар ужудушкунга ол 1978 чылдың мартта белетке-риниң эгелзин, Башкарылганы «Союз» кораблдың болгаш «Салют» орбита станциязынын программаның талазы-биле өөрелдизиниң долу күзүзүн ол эртен.

«Союз—38» кораблдың
космонавт-
шинчилекчизиниң
ужудушкун мурнуу
чарында медеглели

Эргим эштер болгаш өңүк-тер!

«Союз-38» совет космос ко-раблыге болгаш «Салют-6» орбита станциязыга катты-шкан экипаж составтыг ужу-душкунуң кылп белен ал-дары менээ, Куба Респу-бликаның хамааткызы, Куба-нин Коммунист партиязы-нын кеңигүүнү көргүскөн-дир.

Тайыныш эрге-ажыганга болгаш кичи төрөлтөгөн чаагай чорунга бараан кыл-дыр «Интеркосмос» програм-маның дугаар космоска шин-чилелдерге мээр төрөш чур-тун социалистиг өскө-дөз чурттар-биле кады илгерилей-кирип турарына чоргаарла-нып тур мен.

Бодумуң бо ужудуш-кунуң Кубаның Коммунист партиязынын ийги съездине-

ге болгаш 21 чыл бурунгар революцияны боттандырган асталга минаккадып тур мен!»

Кубаның Коммунист пар-тиязынын Төл Комитетинде болгаш Куба Республиканың хамааткызы, Совет Эвилелинниң Коммунист партиязында бол-гаш Совет чазакка бедик иде-гел дээш чүрөктин хамааткы-зын чөмөшөр көрүңер.

Илеткээрим болза: катты-шкан экипаж составтыг «Союз-38» космос кораблынга ужу-душкунга белен мен, менээ даанкан хундугт даалганы төлөткөп күүседиң дөш бүү-лө билишени болгаш күжүмү бээр мен.

«Союз-38» кораблдың ко-монавт-шинчилекчизи Куба Республиканың хамааткызы Арнальдо Тамайо МЕНДЕС.

ОПЕРАТИВТИГ ШТАБКА

Ажаалда техникаын артык кезектер-биле хандыра талазы-биле хожуда-шыны болдурбас дугайында айтырыгны көдөз ажыл-агыйның материал-техниктиг хандырылганын талазы-биле бүүү-виз-лел оперативтиг штабынын хуралыга чу-гаалгашкан. Ук хурал сентябрынын 18-те Москвага болган.

Бистин чуртувуста дүжүт ажаалдазы агаар-бодуштуң берге «Айдалдарында чо-руп турар дээрин хуралга демделгөн. Ховуларга техниканың өлөр чоруту ам-даа уугут. Ынчангаш артык кезектер бүүдүрүп турар заводтарын ажилын улам экижи-дери чугула.

Трактор болгаш көдөз ажыл-агыйны машинаны туудушкун министрствонуң чамык бүүдүрүлгелери артык кезектер-биле хандырылганы үзүктөдирин турары хомунангыт. Уралдын механика заводт.

Алтайнын мотор заводу, Боршпеленга-тын дискетелер заводт хожуда-штар бүүдүрүлгелер бооп арып турар.

Автолестур министрствонуң завод-тары автомашиналарга 78 аныг хевирин артык кезектерин бүүдүрүп талазы-биле сөс айлар планын күүсөтпөз. «ГАЗ», «Бирга-завтомаш» каттыжышкыннар, Мичурин-нин «Мотордеталь» каттыжышкыны, «Автогаз» каттыжышкыны шүүтүктө-көңөр.

Үстүңкө министрстволарына болгаш ведомстволарын удурутчуларынга чет-пестерин дарыг чайладыр, ажаалда техни-казын артык кезектер-биле ай-шанла хандыра талазы-биле кемчелерин ажи-рып дааскан.

(СЭТА-ның көрө).

МОСКВА.

Допчулал

ХОЖУДААШКЫННЫГ

Ушну кварталдың доостурунга чедир он хонук ар-тан. Нуруне көдөз ажил-агый продукциянын садары-нын планнары нанчар күүсөткенин турары?

Сентябрь 16-га чедир сүт садар талазы-биле квартал планын 35,4 хуу күүсөткөнгө, азы долу күүсөдөгө чедир ам-даа 9,4 муң центнер херек. Дугаааттыг сүт эртем чылдын 60 үзетин дөңсөдөн 1,6 хуу эвээш, инек бүрүзүндө саар сүт 74 килограмм кызы-рылган. Эртек чылдагы 60 көргүзүндө хойу саткал Бай-Тайга, Овир, Чоюн-Хемчик, Току районнар тос айлар планнарын күүседиң алган. Жалован аттыг, «Май 1», «Шамбалы», «Х Уут хурал», «Хемчик», Карл Маркс аттыг совхозтар бо планын ораною ажыр күүсөткөш, бүүдү чылда садар сүдүнүн инити хемчээ-лиң дыма кызырып келген. Сүт дугаар ужурут 62 совхозтун чүгө 17-и квартал планын күүседиң алган. А чамык «Дөң-Терезин», «Шивилги», «Кара-Хөл», «Бай-Тал» дээш ышкан совхозтар планнары-нын деңгезин билин күүседиң ап шыдаан. Эңне хой сүт садар дугаааттыг Бин-Хем рай-он хожуду, квартал планын күүседиң алган. Ам-даа 10 хуу-дан барык 3 муң центнер сүтү чедирбейн турар. База-ла планын улуу Талды, Улук-Хем, Райондор 5-7 хуу чедир бө-дөр. Инити-биле ол үн рай-он дыма хой сүтү — барык-та 8 муң центнерин 60 квар-талга дугаар ужурут.

Эртем чылды бөтөсө тур-ганын хой элтин Овир, Монгун-Тайга, Кызыл, Эрчим, Бин-Хем райондар дугааатты, инити-лаа оларын квартал планын күүседиң турары хожудаашкынныг — 42, 73 хуу. Квартал планын күүседиң чөтө күүседиң алган район чөк, оол туржук Кызылдан өскө районнар 60 хуу билин чедирбейн. Ынчангаш эл са-дарының квартал планын рес-публика дөңгө-лө 32 хуу күү-сеткен, харын-даа эртем чыл-дын 60 үзетин күүсөткөш сат-тыгган элтин хемчээли 2 хуу хой турган. Чодала эл салып амырын даалганы 31 хире хуу күүсөткөнгө. Минал азэрге тос айлар планын күү-седиңкө четпейн турар элтин хемчээли сентябрь 16-га 9,8 муң тонна-дыр. Ажил-агый-лардан тос айлар планын чүг-лө 3 совхоз — «Сунжа», «Саян», «Торгалыг» күүседиң шыдаан. Ээт дугаар 65 совхозтун дең-гезин — 32-и ук планнарын чартында эвээш элтин кү-рүңгө сөткөн. Ынчангаш квар-тал планын күүседиң берге-дээшкөндө келген.

Күрүңгө дугааган продук-циянын эвээжеп турарынын чылдагынары хой Янзы-бүрү хохайкындардан мал бажы эртем чылдагында эвээ-жээн, бир некеке оонаштыр саяп ап турар сүт кызыр-лап, саз инектерин дөңгө-лө-лү эвээш, семитилген байы чорутканын куду дөңгө-лө-лү малга саяп турар, чамды-күлүп алыр чөмчөмөгү ор-галгаастаалай турар дээш өс-кө-лаа. Бүүү четпестерин фер-ма, бригада, колан бүрүзүндө чедир анализтеп көрүп, оң элтинг кемчелерин алыр, доолукчу чылдын ушну квар-талында планнар күүседиң та-лазы-биле бөдүрүлгө ажил-дарын долуу-биле чорудуп, планнараы районнарын, совхозтарын удурутчулар-рында, партия комитеттерин, дең негелетин турар.

Чарыштын эгелекчилеринде

ХУУСАА БЕТИНДЕ

СЭКП-ниң XXVI съездинге алдар болдурган социалист чарышты калбартырынын эгелекчилеринин бирээш — Тыяның сүт комбинатынын коллектив моон мурнуна ал-ган социалистиг хүлээлгелерин чөп көргөш, беш чыл планын Улут Октябрының 63 чыл оон-га чедир күүседиң, бо чыл-дын төмүңгө чедир 100 ми-лион 100 муң рубльдин продукциянын бүүдүрүп уду-рерин болгаш сайгарарын тү-дөткөн.

Комбинаттын ажил-инишери ол өмүзү элээр дээш кызымак ажилдап турар. Ол чарыштын мурунку одурунда Мария Зиниговичин удуруткы үс-саржаг негизин коллектив чоруп, сөс айлар иштинде 10 тонна саржаны пландан ажыр берген. Ол пехте күш-ажыл-да бүүдүрүлгөү сентябрыда улам бедир берген. Оң ула-мында сүт комбинатынын коллектив үс-саржаг бүүдү-риниң беш чыл планын хуусаа бетинде күүседиң.

Тыянын айнабүүдүлгө-нүн ужуу чугулу улус ажил-агыйында ажилдаар талазы-биле салбырынын коллектив оңу беш чыл планын күүсөт-көш, ам он бирги беш чылдын үдүңдө кириштир ажилдап кирипкен.

Ол салбырын ужудушкуну республика дөңсөзүнөйге эи чугула ажилдары — арга-мышты өрттөн камгалаарын, геологтары болгаш башка-дарын аргыштыраан чөмчө-күнниг боттандырып, район-нарже пассажирлерин чедирип, чугулу сөөтүп турар.

Ажил нарын болгаш оң-не харымсалганы, Гали Каюмович Фатнулин, Владимир Се-дин-оолович Бекетов, Сергей Георгиевич Воронин оларын болгаш оон-лаа өскөктерин удуруткан экипажтары эки ажилдаш, беш чыл планын хамыкты мурун күүседиңкө-нөр.

СЭКП-ниң XXVI съез-динде алдар болдурган социалист чарышка кири-пашаан, беш чыл планында ажыр пассажирлер аргыш-тарын болгаш чүк дажык-тын коллективин кеңигүүн-нү үргүлүзүр, съезд хүне-ринде кампал алган кывар-чаар материалдары-биле ажилдаар деп хүлөнгөн.

К. МААДЫ.

Д. МОНГУШ, Чоюн-Хемчик район.

«Алдан-Маадыр» совхозтун Бора-Тайга салбырын Орт-та-Тал сүт-базары ферма-ы-да кышка белетке ажилдары шуудан. Ол коллективин ишчилерин илгитин, малын чөмчөк чөм-сүтүнү тургузуу, чурттар орай-саазын, ка-жаа-хораны сөткөп, чыгылап ап турар.

М. Ооржак удуруткан 8 киши составтыг эвээш сүлөс са-

зышкынында ажилдап, 1700 тонна сүлөсү белеткөш. Трактористер Д. Ховалит, К. Сат, чолочы О. Ооржак даандырган ажил-херек дээш шүүдүргүзүп көрүзүп, мурак-чыларын одуруун баштай берген.

Д. МОНГУШ, Чоюн-Хемчик район.

ПЛАНЫН КҮҮСӨТКӨН

СЭКП-ниң XXVI съездинге күш-ажылды чедилгенин-дерип ужуражыр дээш Бай-Тайгада «Кара-Хөл» совхоз-тун ажил-инишери социалистиг хүлээлгелерин алган, ону күүседиң дээш кызымак ажилдап турарлар.

Илгитиниң малын чөмчөк чөмчөк санын мал чөмчөк белетке алырине совхозтун дирек-циязы, партия, профсоюз, комсомол организациялары бүүү күзүт мөөкөткөн. Оон

А. ХЕРБЕК.

3-кү арын ● 1980 ч. ● сентябрь 20

